

Valsts ieņēmumu dienests

Uzņēmuma darījumu ar saistītām personām pārbaude

Līdz ar starptautisko komercsabiedrību ienākšanu Latvijas tirgū ir pieaudzis darījumu skaits starp saistītiem uzņēmumiem, tāpēc VID pievērš uzmanību likuma "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" 1.panta trešajā daļā noteikto saistīto uzņēmumu darījumu cenu noteikšanai un tās atbilstībai vispārējiem tirgus cenas principiem jeb nesaistīto uzņēmumu darījumu principam.

Latvijas Republikā **ir saistošs nesaistītu uzņēmumu darījuma princips**, jo tas ir noteikts Latvijas Republikas noslēgtajos starptautiskajos divpusējos līgumos par nodokļu dubultās uzlikšanas un nodokļu nemaksāšanas novēršanu pantos, kas regulē saistīto uzņēmumu jautājumus. Tas nozīmē, ka VID ir tiesības pārskatīt saistīto uzņēmumu iesniegtos pārskatus nodokļu saistību aprēķināšanas nolūkā, un palielināt Latvijas Republikā apliekamo ienākumu, ja saistīto uzņēmumu komerciālās un finanšu attiecības tiek veidotas vai nodibinātas pēc noteikumiem, kas atšķiras no tiem, kuri būtu spēkā starp diviem neatkarīgiem (savstarpēji nesaistītiem) uzņēmumiem.

Saskaņā ar likuma "[Par uzņēmumu ienākuma nodokli](#)" [12.pantu](#) nodokļu administrācija koriģē nodokļu maksātāja apliekamo ienākumu, palielinot peļņu, ja starp likumā minētajām personām ir notikuši darījumi, kas neatbilst tirgus cenai.

Apliekamā ienākuma **korekcijas veic** šādos gadījumos:

- ja preces (pakalpojumi) tiek pirktas par cenām, kas ir augstākas par tirgus cenām, vai preces (pakalpojumi) tiek pārdotas par cenām, kas ir zemākas par tirgus cenām, vai, ja attiecīgi tiek veikti citi darījumi par cenām (vērtībām), kas neatbilst tirgus cenai (vērtībai);
- ja darījuma partneris ir saistīts ārvalstu uzņēmums, saistīts uzņēmums, kas ar nodokļa maksātāju veido vienu uzņēmumu grupu, komercsabiedrība vai kooperatīvā sabiedrība, kuras ir atbrīvotas no uzņēmumu ienākuma nodokļa vai kuras izmanto citos Latvijas Republikas likumos noteiktās uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaides vai ar uzņēmumu saistīta persona.

Tirgus cenas tiek noteiktas, izmantojot [Ministru kabineta 2006.gada 4.jūlija noteikumu Nr.556](#) "Likuma "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" normu piemērošanas noteikumi" [83.](#) un [87.punktā](#) esošās metodes (**salīdzināmo nekontrolēto cenu metodi, tālākpārdošanas cenu metodi, izmaksu pieskaitīšanas metodi, darījuma tirās peļņas metodi un peļņas sadalīšanas metodi**), ņemot vērā likumā "[Par nodokļiem un nodevām](#)" [23.2 pantā](#) noteiktus principus un faktoros, kas nav pretrunā ar metožu būtību.

Uzņēmumiem, kuriem taksācijas gadā ir bijuši darījumi ar saistītiem uzņēmumiem (personām), ir jāaizpilda un jāiesniedz VID uzņēmumu ienākuma nodokļa taksācijas gada deklarācijas 2.pielikums. Lai pārliecinātu nodokļu administrāciju par to, ka darījumos ar saistīto ārvalstu uzņēmumu noteiktās cenas atbilst tirgus cenai, pārbaudes laikā nodokļu maksātājs **var iesniegt arī šāda veida informāciju:**

- **nodokļu maksātāja darbības nozares vispārējo aprakstu** – īsu nodokļu maksātāja pēdējo gadu darbības izklāstu, kas ietver informāciju par nozari, kurā nodokļu maksātājs darbojas; ekonomisko un juridisko faktoru analīzi, kas ietekmē nodokļu maksātāja preču un pakalpojumu cenu noteikšanu; attiecīgās komercdarbības vides raksturojumu (konkurence, realizācijas iespējas un citi tirgus faktori); nemateriālā īpašuma aprakstu, kam varētu būt potenciāla ietekme nodokļu maksātāja un ar to saistītā uzņēmuma darījuma cenas (vērtības) noteikšanā; informāciju par darījumos veiktajām funkcijām, riskiem un izmantotajiem (iesaistītajiem) aktīviem;
- **informāciju par nodokļu maksātāja organizatorisko un juridisko struktūru** – informāciju par nodokļu maksātāja vispasaules organizatoriskās struktūras dalībniekiem un to attiecību identifikāciju;
- **informāciju par nodokļu maksātāja darbības stratēģiju** – informāciju, kas attiecas uz uzņēmuma darbības stratēģijām, tirgus stratēģijām, produkcijas (pakalpojumu) izplatīšanas kanālu izvēles un vadības stratēģijām, kas var ietekmēt darījuma ar saistīto uzņēmumu cenu noteikšanu;
- **darījumu ar saistīto uzņēmumu un ar uzņēmumu saistīto personu aprakstus un līgumiskos nosacījumus;**
- **saistīto uzņēmumu savstarpējos komercdarbības procesus izskaidrojošos pārskatus** – pārskatu, kas ietver informāciju par saistīto uzņēmumu grupas locekļu veiktajām funkcijām, riskiem un izmantotajiem aktīviem, kā arī iesaistīto pušu lomu un atbildības aprakstu;
- **izvēlētās metodes darījuma cenas atbilstības tirgus cenai (vērtībai) noteikšanas aprakstu;**
- **pētījumu par salīdzināmu nesaistītu uzņēmumu finanšu rādītājiem un piemērotajām atbilstošā darījuma cenām;**
- **citus dokumentus,** kas pamato piemēroto cenu darījumos ar saistītiem uzņēmumiem. Piemēram, savstarpējus līgumus, izmaksas pamatojošos dokumentus, uzņēmuma valdes, akcionāru (daļu turētāju) padomes sapulču lēmumus un citus.

Saskaņā ar [likuma „Par nodokļiem un nodevām” 15.2 pantu](#) nodokļu maksātāja **pienākums ir pamatot darījuma (cenas) atbilstību tirgus cenai (vērtībai)**, gadījumos, ja tā **neto apgrozījums** pārskata gadā **pārsniedz 1 430 000 euro un darījuma summa pārsniedz 14 300 euro**, iesniedzot nodokļu administrācijai šī panta otrajā daļā minēto informāciju mēneša laikā pēc pieprasījuma saņemšanas. Prasība attiecas uz

likumā "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" minētajiem nodokļu maksātājiem — rezidentiem un pastāvīgajām pārstāvniecībām, kuri veic darījumus ar saistītu ārvalstu uzņēmumu, grupas uzņēmumu, komercsabiedrībām vai kooperatīvajām sabiedrībām, kuras ir atbrīvotas no uzņēmumu ienākuma nodokļa vai kuras izmanto Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktās uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaides, saistītām fiziskām personām, citām komercsabiedrībām vai personām, ja tās atrodas, ir izveidotas vai nodibinātas zemu nodokļu vai beznodokļu valstīs vai teritorijās.

Darījumu cenas (vērtības) atbilstību tirgus cenai (vērtībai) pamatojošu informāciju nodokļu maksātājs glabā piecus gadus. Ja nodokļu maksātājs informāciju neiesniedz noteiktajā termiņā, nodokļu administrācija nosaka darījumu tirgus cenu (vērtību) pēc tās rīcībā esošās informācijas.

Likuma [„Par nodokļiem un nodevām” 16.1 pants](#) paredz nodokļu maksātāja tiesības, veicot vai uzsākot darījumus ar saistītu ārvalstu uzņēmumu, **ierosināt noslēgt iepriekšēju vienošanos ar nodokļu administrāciju par tirgus cenas (vērtības) noteikšanu** konkrētam darījumam vai darījumu veidam, ja darījuma vai plānotā darījuma vērtība ar saistīto ārvalstu personu pārsniedz vienu miljonu latu gadā (vienošanās kārtību nosaka [Ministru kabineta 2013.gada 3.janvāra noteikumi Nr.16](#) "Kārtība, kādā noslēdzama nodokļu maksātāja un nodokļu administrācijas iepriekšēja vienošanās par tirgus cenas (vērtības) noteikšanu darījumam vai darījumu veidam").

Ja nodokļu maksātājs ir rīkojies atbilstoši noslēgtās iepriekšējās vienošanās nosacījumiem un tā saimnieciskajā darbībā nav notikušas izmaiņas, kas ir pretrunā ar šo iepriekšējo vienošanos, nodokļu administrācija nodokļu revīzijā (auditā) nevar precizēt konkrētam darījumam vai darījumu veidam ar vienošanos noteikto tirgus cenu (vērtību).

Lai atvieglotu starptautiska uzņēmumu koncerna grupas transfertcenu noteikšanu, Eiropas Savienības Padome ir pieņēmusi rezolūciju ["Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju rezolūcija \(2006.gada 27.jūnijā\) par Rīcības kodeksu attiecībā uz iekšējo cenu noteikšanas dokumentāciju asociētiem uzņēmumiem Eiropas Savienībā \(EU TPD\)" \(2006/C 176/01\)](#), kas nosaka standartizētas un daļēji centralizētas iekšējo cenu noteikšanas dokumentācijas ieviešanu saistītajos uzņēmumos Eiropas Savienībā.

Saistītu uzņēmumu nodokļu dubultās uzlikšanas novēršana un strīdu izskatīšanas kārtība tiek noteikta ar [2006.gada 19.oktobra likumu "Par Konvenciju par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanos Konvencijai par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu sakarā ar asociēto uzņēmumu peļņas korekciju, tās parakstīšanas protokolu, Konvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu sakarā ar asociēto uzņēmumu peļņas korekciju, Konvenciju par Austrijas Republikas, Somijas Republikas un Zviedrijas Karalistes](#)

[pievienošanas Konvencijai par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu sakarā ar asociēto uzņēmumu peļņas korekciju un Protokolu, ar ko groza 1990.gada 23.jūlija Konvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu sakarā ar asociēto uzņēmumu peļņas korekciju” ar ko Latvijā tika pieņemta un apstiprināta 2004.gada 8.decembrī Briselē parakstītā Eiropas Savienības dalībvalstu Konvencija par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanas Konvencijai par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu sakarā ar asociēto uzņēmumu peļņas korekciju \(90/436/EEK\) \(turpmāk – Arbitrāžas konvencija\).](#)

Arbitrāžas konvencija Latvijas Republikā stājās spēkā 2007.gada 1.jūnijā un uzliek dalībvalstu kompetentajām iestādēm pienākumu novērst dubulto nodokļu aplikšanu, gadījumos kad vienā no dalībvalstīm tiek veikta nodokļu maksātāja ar uzņēmumu ienākuma nodokli aplikamā ienākuma korekcija, to palielinot, sakarā ar to, ka tiek konstatēta nodokļu maksātāja darījuma ar saistīto uzņēmumu cenas neatbilstība tirgus cenai jeb nesaistīto uzņēmumu darījuma principam (arm’s length’s principle). Gadījumos, kad dalībvalstu kompetentās iestādes nevar vienoties par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu, tiek izmantota arbitrāžas procedūra – sasaucot padomdevēju komisiju, kura pieņem gala lēmumu.

Arbitrāžas konvencijas 6.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka neatkarīgi no tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, ko paredz attiecīgo līgumslēdzēju valstu tiesību akti, piešķir nodokļu maksātājam (uzņēmumam) tiesības trīs gadu laikā iesniegt lietu kompetentai iestādei (Latvijā tas ir VID) līgumslēdzēja valstī, kuras uzņēmumus tas ir, pēc pirmā paziņojuma par darbību, kas ir vai varētu būt par cēloni nodokļu dubultai uzlikšanai, ja nav ievēroti Arbitrāžas konvencijas 4.pantā noteiktie principi. Šie principi ir jāņem vērā nodokļu administrācijām, koriģējot nodokļa maksātāja ar uzņēmumu ienākuma nodokli aplikamo ienākumu, konstatējot transferta cenas. Galvenais no šiem principiem ir nesaistīto uzņēmumu darījuma princips, uz ko norāda arī [2009.gadā Eiropas Savienības Padomes pieņemtā dokumenta “Pārskatīts Rīcības kodekss, lai sekmīgi īstenotu Konvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu sakarā ar asociētu uzņēmumu peļņas korekciju” \(2009/C322/01\) 6.1.punkts.](#)